

Rolnummer 1813
Arrest nr. 43/2001 van 29 maart 2001

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de artikelen 265, §§ 1, 2 en 3, en 266 van het koninklijk besluit van 18 juli 1977 tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters G. De Baets en M. Melchior, en de rechters L. François, P. Martens, J. Delruelle, A. Arts en E. De Groot, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter G. De Baets,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen

Bij vonnis van 25 oktober 1999 in zake het Ministerie van Financiën en het openbaar ministerie tegen G. Verellen, K. Dierckxsens, E. Dierckxsens en de n.v. Dierckxsens' Alterminum, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 22 november 1999, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen de prejudiciële vragen gesteld :

« 1. of artikel 265, §§ 1 en 2, A.W.D.A. [koninklijk besluit van 18 juli 1977 tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen] inzake strafrechtelijke aansprakelijkheid geen discriminatie inhoudt ten opzichte van het algemeen strafrecht en bijgevolg artikel 11 van de Grondwet schendt, in zoverre dat deze bepaling de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van een fysiek persoon weerhoudt enkel op basis van een statutaire benoeming;

2. of de burgerlijke aansprakelijkheid voorzien in de artikelen 265, § 3, en 266 A.W.D.A. geen discriminatie inhoudt ten opzichte van het algemeen strafrecht en bijgevolg artikel 11 van de Grondwet schendt, in zoverre dat deze bepaling de strafrechter nog bevoegd acht om uitspraak te doen over de civielrechtelijke rechtsvordering, na strafrechtelijke vrijspraak ».

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

Voor de Correctionele Rechtbank te Antwerpen worden G. Verellen, K. Dierckxsens en E. Dierckxsens, die allen bestuurder van de n.v. Dierckxsens' Alterminum zijn, samen met die naamloze vennootschap, die failliet werd verklaard bij vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen van 28 juni 1996, vervolgd wegens drie feiten die inbreuk maken op de wetgeving inzake douane en accijnzen.

Op verzoek van de verdachten en zonder verder toelichting stelt de Rechtbank, alvorens uitspraak te doen, de voormelde prejudiciële vraag.

III. De rechtspleging voor het Hof

Bij beschikking van 22 november 1999 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 6 december 1999 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 15 december 1999.

Memories zijn ingediend door :

- G. Verellen, wonende te 2930 Brasschaat, Augustijnslei 56, en E. Dierckxsens, wonende te 2960 Brecht, Chopinlaan 4, bij op 13 januari 2000 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 21 januari 2000 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 op de organieke wet bij op 11 februari 2000 ter post aangetekende brieven.

G. Verellen en E. Dierckxsens hebben een memorie van antwoord ingediend bij op 7 maart 2000 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 26 oktober 2000 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 22 mei 2001.

Bij beschikking van 22 november 2000 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 21 december 2000, na te hebben vastgesteld dat rechter E. Cerexhe, wettig verhinderd, als lid van de zetel werd vervangen door rechter R. Henneuse, enkel voor de ingereedheidbrenging.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 23 november 2000 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikking van 19 december 2000 heeft de voorzitter in functie vastgesteld dat rechter E. Cerexhe, wettig verhinderd, werd vervangen door J. Delruelle als lid van de zetel.

Op de openbare terechtzitting van 21 december 2000 :

- zijn verschenen :

. Mr. J. Verstraete, advocaat bij de balie te Antwerpen, voor G. Verellen en E. Dierckxsens;

. Mr. P. Peeters, advocaat bij de balie te Brussel, en Mr. P. Van der Straten, advocaat bij de balie te Antwerpen, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers E. De Groot en L. François verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Wat de eerste prejudiciële vraag betreft

A.1. De vervolgte partijen in het bodemgeschil wijzen erop dat zij door K. Dierckxsens enkel als bestuurder bij de n.v. Dierckxsens' Altervinum zijn betrokken om te voldoen aan de voorwaarden van de vennootschapswetgeving.

A.2. Zij stellen dat het Hof bevoegd is om de artikelen 265 en 266 van het koninklijk besluit van 18 juli 1977 tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen (hierna : A.W.D.A.), bekrachtigd bij de wet van 6 juli 1978, te toetsen.

A.3.1. Wat de eerste prejudiciële vraag betreft, zijn de beklaagden ten eerste van mening dat artikel 265 van de A.W.D.A. strijdig is met het in het strafrecht geldende vermoeden van onschuld, daar de in paragraaf 1 van dat artikel opgesomde personen steeds strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld, ongeacht of de strafbare inbreuk daadwerkelijk door hen werd gepleegd en zonder dat er een verband moet zijn tussen de te straffen persoon en de strafbare gedraging. Aan de basis van die aansprakelijkheid ligt volgens hen niet een strafrechtelijk fout van een ander maar wel een eigen fout, daar de wetgever uitgaat van een fout van de bestuurders zelf door hetzij een foute keuze van hun aangestelden die de inbreuk hebben gepleegd, hetzij een gebrekkig toezicht over hun aangestelden die het misdrijf hebben gepleegd. Doordat de hoedanigheid van bestuurder volstaat voor het vaststellen van de strafrechtelijke aansprakelijkheid, houdt artikel 265 van de A.W.D.A. volgens hen een discriminatie in ten aanzien van de strafrechtelijke aansprakelijkheid in het algemeen strafrecht wegens het ontbreken van het strafrechtelijke principe van vermoeden van onschuld in de wetgeving inzake douane en accijnzen.

A.3.2. Ten tweede betogen de vervolgte partijen dat artikel 265 van de A.W.D.A. strijdig is met de in het strafrecht gestelde vereiste van de aanwezigheid een moreel element om een strafbaar feit op te leveren. In tegenstelling tot, enerzijds, het strafrecht, waar de objectieve aansprakelijkheid principieel wordt afgewezen en, anderzijds, het gemeen fiscaal recht, waar artikel 73 van het B.T.W.-Wetboek rekening houdt met het bedrieglijk opzet of het oogmerk om te schaden, houdt de wetgeving inzake douane en accijnzen geen rekening met de daadwerkelijke betrokkenheid van diegene die aansprakelijk wordt gesteld. Aldus zijn zij van mening dat er een discriminatie is ten opzichte van het algemeen strafrecht daar de fiscale administratie, in tegenstelling tot het openbaar ministerie in het gemeen strafproces, niet hoeft aan te tonen dat de bestuurder effectief de overtreding heeft begaan, en meer zelfs, de bestuurder zijn aansprakelijkheid zelfs niet kan ontlopen indien hij kan aantonen dat hij niets te maken heeft met het voeren van het bestuur.

A.3.3. De vervolgte partijen voeren ten slotte de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet aan. Zij stellen dat de wetgever inzake douane en accijnzen heeft geopteerd voor de objectieve aansprakelijkheid van de bestuurders bij gebreke aan enige vorm van strafrechtelijke aansprakelijkheid van de rechtspersoon. Het doel van de wetgever zou volgens hen bestaan in « de recuperatie van het verlies dat de Schatkist lijdt door een bepaald soort fraude » en het indijken van « de astronomische proporties die de fiscale fraude aanneemt ». Evenwel zijn zij van oordeel dat een systeem waarbij niet de schuld maar enkel de functie binnen een vennootschap van belang is, niet redelijk te verantwoorden is door de talrijke inbreuken op de douanewetgeving en dat er geen redelijke verhouding bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel, gelet op de overdreven gevolgen van een dergelijke maatregel : terwijl de vervolgte partijen voor een inbreuk op de strafwet zullen worden vrijgesproken indien zij niet aansprakelijk zijn, zullen zij steeds aansprakelijk worden gesteld in de douane- en accijnzenwetgeving, zelfs indien de inbreuk hun niet kan worden aangerekend.

A.4.1. De Ministerraad betwist allereerst de vergelijkbaarheid en stelt dat men te maken heeft met twee onderscheiden categorieën van rechtsonderhorigen, namelijk de werkgevers die wegens hun handel of bedrijf of wegens hun bijzondere zaken in enige betrekking staan met de administratie, en de werkgevers die niet in betrekking staan met de administratie. Daarenboven moet het door de werknemer gepleegd misdrijf een inbreuk uitmaken op de douane- en accijnzenwetgeving en moet het gaan om daden gesteld in de uitoefening van het beroep. Het betreft, volgens de Ministerraad, dus geenszins een verschillende behandeling van personen die zich in dezelfde situatie bevinden maar wel een bepaalde categorie van gevallen die wanneer ze zich voordoen, volledig gelijk worden behandeld. De Ministerraad verwijst hierbij naar het arrest van het Hof nr.30/92 van 2 april 1992. Vermits het niet tot de opdracht van het Hof behoort de opportuniteit te beoordelen van de beleidsoptie die erin bestaat dat werkgevers die wegens hun handel of bedrijf in enige betrekking staan met de administratie, strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor de misdrijven inzake douane en accijnzen begaan door personen die zij tewerkstellen in de uitoefening van hun beroep, en er geen sprake is van vergelijkbare categorieën, kan er bijgevolg volgens de Ministerraad geen sprake zijn een schending van artikel 11 van de Grondwet.

A.4.2. De vervolgte partijen stellen dat de Ministerraad uitgaat van een fout referentiekader wat de vergelijkbaarheid betreft en stellen dat het juiste kader « het geheel van fysieke personen die op basis van een statutaire benoeming terechtstaan voor de inbreuk op een strafbepaling » is. Aldus is de fysieke personen die op basis van zijn statutaire benoeming wordt vervolgd voor een gemeen misdrijf voldoende vergelijkbaar met de fysieke persoon die op basis van zijn statutaire benoeming wordt vervolgd voor een inbreuk op de wetgeving inzake douane en accijnzen.

A.5.1. Subsidiair stelt de Ministerraad dat de uitbreiding, ingesteld door de fiscale wetgever, ten opzichte van het gemeenrechtelijke stelsel van de personaliteit van de straf, door de creatie van een stelsel van strafrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever inzake douanemisdrijven, objectief en redelijk verantwoord is.

Die verantwoording ligt in het gemengde karakter van de geldboete inzake douane en accijnzen, dat ook na de aanpassingen van het fiscaal strafrecht aan het gemeen strafrecht door het Charter van de Belastingplichtige blijft gelden. De Ministerraad wijst erop dat fiscale boeten tegelijk een straf en een burgerlijke schadevergoeding zijn: zij beogen niet enkel de bestraffing van de dader maar tevens het herstel van de schade die de inbreuk toebrengt aan de Schatkist of die ze geacht wordt hieraan toe te brengen.

In het licht hiervan is het volgens de Ministerraad redelijk verantwoord dat de financieel meest draagkrachtige partij, *in casu* meestal de werkgever, strafrechtelijk aansprakelijk wordt gesteld voor de opgelopen boeten: aldus worden de betaling van de geldboete en het herstel van de schade die door de Schatkist wordt geleden, zekerder. Tevens zou, volgens de Ministerraad, de uitbreiding door het bestreden artikel 265 van de A.W.D.A. van de strafrechtelijke aansprakelijkheid tot de werkgever voor misdrijven begaan door zijn aangestelden, berusten op een weerlegbaar vermoeden van medewerking aan de fraude of op het vermoeden dat de werkgever de uiteindelijke begunstigde van de fraude is, hetzij omdat hij hiervan op de hoogte zou moeten zijn, hetzij omdat hij niet voldoende maatregelen heeft genomen om die fraude te voorkomen. Volgens de Ministerraad kan dat vermoeden steeds door de werkgever worden weerlegd door het bewijs dat de aangestelde de fraude heeft begaan tegen de wil van de werkgever in en gaat het bovendien om een ondergeschikte aansprakelijkheid, zodat het in het geding zijnde artikel 265 van de A.W.D.A. geen toepassing vindt indien de dader niet wordt veroordeeld.

A.5.2. De vervolgte partijen stellen dat artikel 265 van de A.W.D.A. altijd een onweerlegbaar vermoeden heeft ingehouden, waarbij de enkele overtreding van de desbetreffende bepalingen wordt gestraft zonder rekening te houden met de bedoeling van de overtreding, en dat de stelling van de Ministerraad inzake het weerlegbare karakter van het vermoeden gebaseerd is op een alleenstaande uitspraak. Zij halen dienaangaande cassatierechtspraak aan.

A.6.1. De Ministerraad is tevens van mening dat de uitbreiding van de strafrechtelijke aansprakelijkheid tot de werkgever-aansteller in een redelijke verhouding staat tot het beoogde doel ervan, omdat die strafrechtelijke aansprakelijkheid slechts de fraude behelst die verband houdt met de bedrijvigheid van de onderneming, waarbij de misdrijven inzake douane en accijnzen in de regel ten bate komen van de werkgever.

A.6.2. De vervolgte partijen in het bodemgeschil blijven van mening dat de betwiste maatregel niet redelijk verantwoord is, gelet op de overdreven gevolgen ervan waardoor bestuurders zonder enige uitzondering aansprakelijk worden gesteld voor een inbreuk op de douane- en accijnzenwetgeving, zelfs indien de inbreuk hun niet kan worden aangerekend.

Wat de tweede prejudiciële vraag betreft

A.7. De beklaagden zijn van oordeel dat de artikelen 265, § 3, en 266 van de A.W.D.A., die de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van natuurlijke personen en van rechtspersonen in geval van schending van de douane- en accijnzenwetgeving bepalen, een discriminatie inhouden ten opzichte van het fiscaal strafrecht.

Zij verwijzen naar de artikelen 281 en 283 van de A.W.D.A. en leiden hieruit af dat, inzake douane en accijnzen, de strafrechter die de verdachte vrijspreekt, niettemin verplicht wordt uitspraak te doen over de burgerlijke vordering tot betaling van de ontdoken rechten die samen met de strafvordering bij hem aanhangig is gemaakt. Zij stellen dat dit een discriminatie inhoudt ten opzichte van het gemeen strafrecht, waar de burgerlijke vordering steeds een accessorium is van de strafvordering. Bovendien kan de burgerlijke partij zich niet mengen in de strafvordering. Inzake douane en accijnzen daarentegen kan het Ministerie van Financiën, als burgerlijke partij, de betrokkenen toch nog laten veroordelen op burgerlijk vlak, ondanks de vrijspraak op strafrechtelijk vlak.

Zij betogen bovendien dat er een discriminatie bestaat tussen de burger voor wie de burgerlijke rechter zich uitsprekt over de burgerlijke vordering en de burger voor wie de strafrechter zich uitsprekt over de burgerlijke vordering, daar in dat laatste geval de bewijsregels in burgerlijke zaken niet gelden, maar wel de bewijsregels in strafzaken, waarbij de strafrechter een grotere vrijheid geniet.

Volgens hen bestaat er geen redelijke verhouding tussen de aangewende middelen en het beoogde doel, zijnde de recuperatie ten behoeve van de Schatkist van het verlies dat de Staat lijdt door de douane- en accijnzenfraude. De in het geding zijnde bepalingen gaan volledig voorbij aan de realiteit van het bedrijfsleven en negeren de fundamentele regel dat de burger geen aanspraak kan maken op een burgerrechtelijke vergoeding die voortvloeit uit een misdrijf, wanneer de betrokkene strafrechtelijk werd vrijgesproken. Ten slotte wordt de burger onttrokken aan zijn natuurlijke rechter daar er geen verder aanknopingspunt meer is met de strafrechter.

A.8. Volgens de Ministerraad mist de tweede prejudiciële vraag elke feitelijke en juridische grondslag vermits de in de vraag bedoelde wetsbepalingen de strafrechter geenszins de bevoegdheid verlenen om in geval van vrijspraak alsnog uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering, namelijk de vordering tot betaling van belastingen, en die wetsbepalingen alleen toepassing kunnen vinden ingeval door de strafrechter een veroordeling wordt uitgesproken.

Volgens de Ministerraad staat de verwijzing naar de strafrechtelijke vrijspraak in geen enkel verband tot de in de vraag geciteerde artikelen. De in artikel 265, § 3, van de A.W.D.A. vervatte aansprakelijkheidsregeling tot betaling van de geldboeten en de kosten is gekoppeld aan een strafrechtelijke veroordeling wegens inbreuken op de wetten inzake douane en accijnzen, net zoals de in artikel 266 van de A.W.D.A. vervatte regeling enkel kan worden toegepast in geval van strafrechtelijke veroordeling.

A.9.1. De Ministerraad wijst erop dat de bevoegdheid van de strafrechter om uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering tot betaling van ontdoken rechten of accijnzen vervat is in artikel 283 van de A.W.D.A.. De Ministerraad haalt hierbij de vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie aan volgens welke de burgerlijke rechtsvordering van de administratie tot betalen van de ontdoken rechten niet voortkomt uit het misdrijf maar wel haar rechtstreekse grondslag vindt in de wet die de verplichting tot betaling van die rechten oplegt.

Volgens de Ministerraad, die daarbij verwijst naar de artikelen 280 en 283 van de A.W.D.A., kan, in geval van fraude door een douane- of accijnzenmisdrijf, de vordering tot betaling van de ontdoken rechten naar keuze van de administratie worden gebracht voor de burgerlijke rechter of voor de strafrechter terzelfder tijd met de strafvordering. Wanneer evenwel naast de burgerlijke vordering tevens een strafvordering wordt ingeleid, worden beide vorderingen, om redenen van efficiëntie, voor de strafrechter gebracht. Niettemin staan beide vorderingen los van elkaar, zodat, vermits de administratie bij de invordering van de belastingen optreedt als publiekrechtelijke persoon aan wie de invordering van belastingen is toevertrouwd en niet als vervolgende partij, de strafrechter ook in geval van vrijspraak van de verdachte uitspraak doet over de civielrechtelijke vordering van de Staat tot betaling van de rechten.

A.9.2. Uit hetgeen voorafgaat leidt de Ministerraad af dat de regeling waarbij de strafrechter de burgerlijke vordering tot betaling van de ontdoken rechten of accijnzen toch behandelt, zelfs in geval van vrijspraak, niet vergelijkbaar is met de gemeenrechtelijke vordering van het slachtoffer van een misdrijf die gericht is op het herstel van de schade die door het misdrijf is veroorzaakt.

A.9.3. De Ministerraad besluit dat, indien het Hof toch de vergelijkbaarheid van beide stelsels zou aannemen, voor het eerste stelsel een redelijke en objectieve verantwoording bestaat, namelijk de efficiëntie van de behandeling van de zaken. De Ministerraad ziet ten slotte niet in hoe het recht van verdediging geschonden zou kunnen worden doordat de strafrechter zou oordelen over de burgerlijke vordering tot betaling van de ontdoken belasting in plaats van de burgerlijke rechter, zodat de regeling volgens hem in een redelijke verhouding staat tot het beoogde doel.

A.10. Volgens de vervolgte partijen in het bodemgeschil is de Ministerraad tegenstrijdig in zijn uiteenzetting en is het duidelijk dat de strafrechter wel degelijk de bevoegdheid heeft om in geval van vrijspraak alsnog uitspraak te doen over de burgerlijke rechtsvordering.

Zij stellen dat de gemeenrechtelijke burgerlijke vordering van een slachtoffer van een misdrijf en de vordering tot betaling van de ontdoken rechten hetzelfde doel hebben, namelijk het herstel van de schade geleden door, in het eerste geval, het slachtoffer en, in het tweede geval, de Schatkist. De Schatkist is daarbij bevoorrecht vermits zij, gelet op het onweerlegbare vermoeden, steeds schadeloos gesteld zal worden.

Zij zijn van oordeel dat de door de Ministerraad aangevoerde verantwoording, zijnde de «redenen van efficiëntie », niet de aangeklaagde discriminatie kan verantwoorden en dat elke redelijke verhouding tussen het doel en de middelen zoek is, gelet op de impact van de discriminatie voor de betrokkene, die wordt onttrokken aan zijn natuurlijke rechter en wiens rechten van verdediging kunnen worden geschonden, vermits andere bewijsregels gelden voor de strafrechter dan voor de burgerlijke rechter.

A.11. De beklaagden besluiten dat de beide prejudiciële vragen bevestigend beantwoord moeten worden en dat artikel 265, §§ 1 en 2, van de A.W.D.A., enerzijds, en de artikelen 265, § 3, en 266, anderzijds, artikel 11 van de Grondwet schenden omdat zij een natuurlijke persoon enkel en alleen op basis van een statutaire benoeming strafrechtelijk aansprakelijk stellen en omdat die artikelen de burgerlijke vordering, na strafrechtelijke vrijspraak, nog onder de bevoegdheid van de strafrechter doen ressorteren.

- B -

Wat de eerste prejudiciële vraag betreft

B.1. De eerste prejudiciële vraag betreft artikel 265, §§ 1 en 2, van de algemene wet inzake douane en accijnzen, hierna A.W.D.A. genoemd, dat luidt :

« Art. 265. § 1. Alle kooplieden, trafikanten, fabrikanten, neringdoende lieden, schippers, voerlieden en verdere personen, welke wegens hun handel of bedrijf, en particulieren, welke wegens hun bijzondere zaken in enige betrekking zouden staan met de administratie, zullen te dezen aanzien verantwoordelijk zijn voor de daden van hun bedienden, arbeiders, knechten of verdere door hen bezoldigde personen, voor zover die daden tot het door hen uitgeoefend bedrijf betrekkelijk zijn.

§ 2. Wanneer zodanige kooplieden of andere in § 1 vermelde personen bekeurd worden, wegens fraude of andere overtreding van deze wet of van de bijzondere wetten, en zij tot hun verontschuldiging zouden willen beweren dat zulks door hun bedienden, knechten of arbeiders, buiten hun kennis is geschied, zullen zij desniettemin, en ondanks hun onbewustheid der daad, de boeten oplopen op dusdanige misdrijven gesteld. »

B.2.1. De Ministerraad is van mening dat de verschillende categorieën van rechtsonderhorigen, zijnde, enerzijds, de werkgevers die wegens hun handel of hun bedrijf of wegens hun bijzondere zaken in enige betrekking staan met de administratie en, anderzijds, de werkgevers die niet in betrekking staan met de administratie niet met elkaar kunnen worden vergeleken.

B.2.2. In tegenstelling tot wat de Ministerraad beweert, vergelijkt de verwijzende rechter de strafrechtelijke aansprakelijkheid van een aansteller, zij het een handelaar dan wel een particulier, in het gemeen strafrecht, enerzijds, en in het kader van de wetgeving inzake douane en accijnzen, anderzijds. De vraag gaat ervan uit dat, terwijl in het kader van douane en accijnzen inbreuken een persoon strafrechtelijk aansprakelijk wordt gesteld « enkel op basis van een statutaire benoeming », dit niet voorkomt in het gemeen strafrecht, waar het principe van het persoonlijk karakter van de straf geldt.

Ofschoon de bestreden bepaling de werkgever aansprakelijk stelt niet zozeer op basis van een statutaire benoeming, zoals de prejudiciële vraag suggereert, maar wel vanwege de in dat artikel opgesomde hoedanigheid van werkgever of aansteller, en ook al verschillen inbreuken op de douane- en accijnzenwetgeving van andere inbreuken, toch zijn de in de prejudiciële vraag vermelde categorieën van personen voldoende vergelijkbaar wat betreft de vraag naar de basis van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid inzake douane en accijnzen ten opzichte van het gemeen strafrecht.

De exceptie van de Ministerraad kan niet worden aangenomen.

B.3. De in artikel 265, §1, gevestigde aansprakelijkheid is, zoals het Hof van Cassatie heeft vastgesteld, van strafrechtelijke aard en is algemeen in die zin dat ze zich uitstrekt tot de daden van eenieder die, al dan niet bezoldigd, de in dat artikel genoemde persoon, hierna genoemd « de aansteller », bijstaat in zijn activiteit of bedrijf of hem daarin vervangt op voorwaarde dat die inbreuken verband houden met de beroepsbezigheid van de aansteller.

Volgens dezelfde rechtspraak strekt die aansprakelijkheid zich uit tot alle soorten van straffen, met inbegrip van de gevangenisstraf. Evenwel wordt ze beperkt tot de betaling van de geldboete ingeval de aansteller bewijst dat het betrokken misdrijf buiten zijn kennis is geschied (artikel 265, § 2).

B.4. Met de bestreden bepaling beoogde de wetgever te verzekeren dat de aansteller zich niet op zijn onschuld zou kunnen beroepen door te beweren dat hij vreemd is gebleven aan de inbreuk gepleegd door zijn personeel. De wetgever wou daarbij de aansteller verantwoordelijk stellen die, naar zijn oordeel, als eerste voordeel zou halen uit de fraude waarvan hij zou beweren dat hij er niet op de hoogte van was.

B.5.1. De aan de Belgen toegekende rechten en vrijheden moeten krachtens artikel 11 van de Grondwet zonder discriminatie worden gehandhaafd. Die rechten en vrijheden omvatten de waarborgen welke voortvloeien uit de algemene beginselen van het strafrecht.

B.5.2. Door de aansteller strafrechtelijk verantwoordelijk te stellen voor de handelingen van zijn aangestelden vermoedt de wetgever niet alleen dat die aansteller uit de fraude voordeel heeft gehaald maar ook dat hij eraan heeft meegewerkt.

B.5.3. Enerzijds, kunnen de vervolgende overheden op grond van de algemene bepalingen van hoofdstuk VII van het Strafwetboek betreffende de « deelneming van verscheidene personen aan eenzelfde misdaad of wanbedrijf » aantonen dat de aansteller eventueel mededader of medeplichtige van het misdrijf inzake douane is. Zoals het Hof in zijn arrest nr. 40/2000 van 6 april 2000 heeft vastgesteld, kan de wetgever weliswaar, zonder het gelijkheidsbeginsel te schenden, een eigen systeem voor opsporing, vaststelling en vervolging ontwikkelen dat afwijkt van het gemeen recht, teneinde de omvang en de frequentie van de fraude inzake douane en accijnzen te bestrijden. Hij kan ook de elementen bepalen die eigen zijn aan de inbreuken op die regels, aangezien de bestraffing ervan vaak wordt bemoeilijkt door het aantal personen die betrokken zijn bij de handel en het vervoer van de goederen waarop die rechten verschuldigd zijn. Maar door het algemene en onweerlegbare karakter ervan bereikt het vermoeden dat in de in het geding zijnde bepaling is vastgelegd, die doelstelling door een zwaarwichtige inbreuk op het fundamentele beginsel van het persoonlijke karakter van de straffen.

B.5.4. Anderzijds, moet worden opgemerkt, met betrekking tot de bezorgdheid van de wetgever om de werkelijke betaling van de boeten te vergemakkelijken en de aansteller ertoe aan te zetten zijn aangestelden te verbieden inbreuken inzake douane te begaan, dat artikel 265 van de A.W.D.A. de aansteller burgerlijk aansprakelijk maakt voor de boeten en kosten waartoe zijn aangestelden werden veroordeeld. Die bepaling is van die aard dat zij de aansteller ervan moet overtuigen zich enkel met betrouwbare medewerkers te omringen en op hen een werkelijk toezicht uit te oefenen.

B.5.5. Daaruit volgt dat het betwiste vermoeden, dat in strijd is met het beginsel van het persoonlijke karakter van de straffen, niettegenstaande de afzwakking vervat in paragraaf 2 van de in geding zijnde bepaling, op onevenredige wijze inbreuk maakt op de principes die de bewijslast in strafzaken moeten beheersen.

B.6. De eerste vraag moet bevestigend worden beantwoord.

Wat de tweede prejudiciële vraag betreft

B.7.1. De tweede vraag heeft betrekking op de artikelen 265, § 3, en 266 van de A.W.D.A., die luiden :

« Art. 265.

[...]

§ 3. De natuurlijke personen of de rechtspersonen zijn burgerlijk en hoofdelijk aansprakelijk voor de geldboeten en kosten die het gevolg zijn van de veroordelingen die ingevolge de wetten inzake douane en accijnzen tegen hun gemachtigden of bestuurders, zaakvoerders of vereffenaars zijn uitgesproken wegens misdrijven die zij in die hoedanigheid hebben begaan.

Art. 266. § 1. Behoudens tegenstrijdige beschikking in bijzondere wetten en onverminderd de boeten en verschuldigdverklaringen ten bate van de Schatkist, zijn de overtreders, hun medeplichtingen en de voor het misdrijf aansprakelijke personen solidair gehouden tot betalen van de rechten en taksen welke door de fraude aan de Schatkist werden onttrokken, zomede van de eventueel verschuldigde nalatigheidsinteressen.

§ 2. De voor een zaak ingevorderde sommen worden bij voorrang aangewend tot betaling van de nalatigheidsinteressen en van de rechten en taksen. »

B.7.2. De bepalingen vermeld in de prejudiciële vraag zijn vreemd aan de regel, inzake douane en accijnzen, dat de rechter bij wie de strafvordering aanhangig is, zelfs in geval van een vrijspraak, uitspraak doet over de burgerlijke vordering tot betaling van de ontdoken rechten en accijnzen.

De prejudiciële vraag behoeft geen antwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- Artikel 265, §§ 1 en 2, van het koninklijk besluit van 18 juli 1977 tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

- De tweede prejudiciële vraag behoeft geen antwoord.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 29 maart 2001, door de voormelde zetel, waarin voor de uitspraak voorzitter G. De Baets, in ruste gesteld na het beraad, is vervangen door voorzitter H. Boel, overeenkomstig artikel 110 van de voormelde wet.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

H. Boel